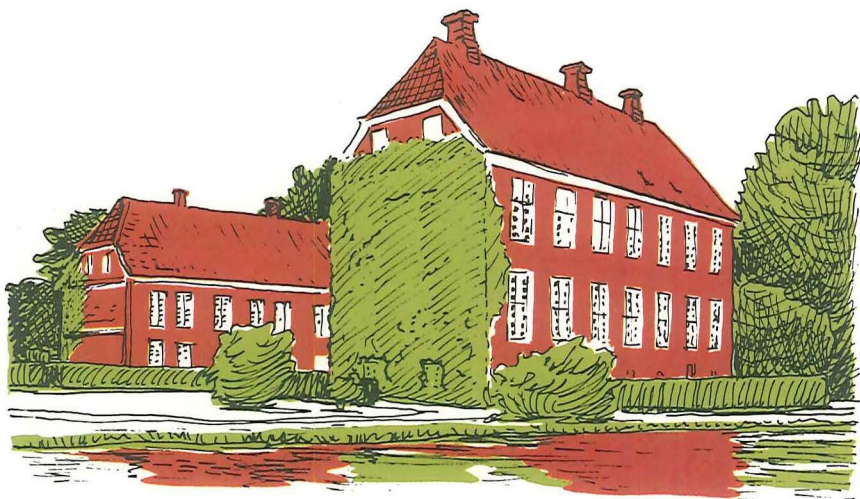

GRAM SLOT

af Flemming Roth

NYT EGNSGEOLOGISK MUSEUM

§ 1, stk. 2: *'Museet har til formål at indsamle og bevare genstande og oplysninger med tilknytning til nuværende og tidligere tiders naturforhold i Sønderjylland samt om tidligere tiders kultur og livsvilkår....'*

Så kedeligt kan det siges, at Danmark har fået et nyt naturhistorisk museum - og for første gang et egnsmuseum, hvor geologi har en fremtrædende plads. Men historien bag museets oprettelse og museets arbejdsområde er langt fra kedelig.

Man kan vel sige, at det hele begyndte i midten af 1800-tallet, dengang lægen i Gram by, Martin Reimers, gjorde geologerne opmærksomme på, at den mørke, fin-kornede leraflejring i Gram-området, indeholdt meget fine og yderst velbevarede fossiler. Især dominerede snegle- og muslingeskaller af mange forskellige arter, hvori blandt en trekantet musling, der senere blev beskrevet under navnet *Astarte reimersi* efter Dr. Reimers. Siden da har det mørke ler (Gram leret som det nu benævnes) været anvendt i teglindustrien, og under gravningen af leret er nye fossiler til stadighed dukket op. Fossilerne omfatter mange forskellige dyregrupper: mikroskopiske skaller af encellede planter (dinoflagellater) og foraminiferer, makroskopiske kolonier af mosdyr (bryozoa), mange arter af snegle og muslinger, stykker og aftryk af søpindsvin, krabber indesluttet i ovale konkretionsboller af kalk, dele af benfisk, skildpadder, hajer og sæler samt flere repræsentanter for hvalerne.

Geologisk set er Gram leret velundersøgt. Det aflejredes på bunden af et hav, som i Øvre Miocæntid for 5-6 millioner år siden dækkede det vestlige Jylland, fra Viborg i nord til grænsen i syd, aflejringen strækker sig videre ned i Tyskland. Man finder Gram leret umiddelbart under overfladejorden, og hvor det er blottet, har

leret siden Martin Reimers dage tiltrukket geologisk interesserede i stort tal og fra mange lande.

Gram lerets fossiler har også betaget den lokale befolkning i Sønderjylland, og det er vel den væsentligste årsag til, at Midtsønderjyllands Museum i dag er en realitet, sikret lokalemæssigt ved leje af Gram Slots vestfløj og i den daglige virksomhed gennem ansættelse af en faglig leder.

Inden formålsparagraffen for museet blev nedskrevet, var der udført et slidssomt, ofte træls, arbejde af lokale borgere, der forstod betydningen af at bevare de glimt af fortidens dyreverden, man så i Gram teglværksgrav og andre steder i det Øvre Miocæne ler. Pionererne indkaldte til møde en dag i foråret 1972. Formålet var at samle en skare af interesserede omkring en museumsforening for Gram-egnen. En museumsbygning havde man selvsagt ikke i tankerne endnu, men det skulle vise sig, at inden mødet var omme, var en bygning stillet til rådighed for den nystiftede forening. Tilbuddet kom fra Greve Jens Brockenhuus-Schack, og det indebar, at museumsforeningen kunne leje vestfløjen af Gram Slot, foreløbig i 99 år. Tilbuddet var fristende, og huslejen på en krone om året! skulle det nok lykkes at betale. Men den over 200 år gamle bygning trængte naturligt nok til en gennemgribende istandsættelse, inden den kunne anvendes som museum. Det lykkedes imidlertid museumsforeningen at skaffe det fornødne beløb, så restaureringen i løbet af kort tid kunne påbegyndes. Private pengebidrag og frivillig arbejdskraft var hovedingredienserne, og den 29 maj 1976 åbnedes museet officielt med udstillinger i den gennemrestaurerede kælder- og stueetage.

Siden er det gået stærkt, ikke mindst på grund af den store velvilje museet har nydt fra Sønderjyllands amtsråd og midtlandskommunerne Gram, Nr. Rangstrup og Rødding, der januar 1979 overtog de økonomiske forpligtigelser for museet.

I skrivende stund er restaureringen af museets 1. og 2. sal vidt fremskredet, men tidligst i 1980 vil udstillingerne i disse rum være færdigudformede - til sommer må publikum derfor nøjes med at bese udstillingerne i museets kælder- og stueetage.

Museets formålsparagraf er nu skrevet. Midtsønderjyllands Museum skal først og fremmest oplyse om de mange facetter i Sønderjyllands geologiske, palæontologiske og biologiske historie. Fremtidens mål for museet må være, at give gæsterne, heriblandt uddannelsessøgende, en bred indsigt i undergrundens udvikling, at anskueliggøre, hvorledes de Sønderjyske landskaber udformedes under istiderne, og sætte alle disse aspekter i forhold til de biologiske organismers (herunder menneskets) tilpasning til og brug af landskaberne. Menneskets kår kan belyses gennem udstillinger af redskaber fra både oldtiden og historisk tid.

Året igennem vil museet ydermere være præget af skiftende kunstudstillinger, af foredrag, møder samt koncerter, der vil blive afholdt i vestfløjens meget smukke festsal.

Museerne i Sønderjyllands amt udfylder på en måde hver deres niche i oplysningsens tjeneste. På Haderslev Museum er det vigtigste fagområde således forhistorisk arkæologi. I Museet på Sønderborg Slot vises Sønderjyllands politiske og kulturelle udvikling, på Tønder Museum kunstindustri, og for Aabenraa Museums vedkommende, søfart og købstadkultur.

Med indlemmelsen af Midtsønderjyllands Museum i amtets museumsfamilie er endnu en niche besat - den naturhistoriske.